

Bhs - Tkn. griffie

oloy

INGEKOMEN

02 FEB 2015

ZIENSWIJZE II – betreffende gymzaal DE DEMER

INGEKOMEN

02 FEB 2015

Aan de griffie van de Gemeente Heusden

Heusden, 1 februari 2015

Mevrouw, meneer

Ingesloten treft u een schrijven aan het college, de Commissie voor Ruimtelijke Kwaliteit en de raad van de gemeente Heusden.

Het college heeft deze brief ondertekend ontvangen; wat de Commissie voor Ruimtelijke kwaliteit en de raadsleden betreft verzoeken wij u vriendelijk zorg te dragen voor verspreiding van een kopie.

Met dank en hoogachting,

Mede namens Jan Beekmans,

Ad de Visser

A handwritten signature in black ink, consisting of a stylized 'A' followed by a horizontal line and a vertical stroke on the right.

ZIENSWIJZE II – betreffende gymzaal DE DEMER

Aan het College van Burgemeester en Wethouders
van de Gemeente Heusden

Heusden, 1 februari 2015,

Geacht College,

In deze tweede zienswijze betreffende de voorgenomen sloop van gymzaal *De Demer* in Vesting-Heusden willen wij het college - en subsidiair de Commissie voor Ruimtelijke Kwaliteit - op een drietal punten wijzen. Het besluit tot al dan niet slopen van genoemde gymzaal wordt immers bepaald door een drietal aspecten:

1. De gebruikswaarde en derhalve de sociale functie van de gymzaal.
2. De waarde van het gebouw binnen het beschermde stadsgezicht en als voorbeeld van wederopbouwarchitectuur in Vesting-Heusden.
3. De wettelijke bepalingen betreffende sloop in een beschermd stadsgezicht en betekenis van locatie en perceel binnen de structuur van de vesting.

Ad 1:

Uit de reacties van de CRK, gedaan tijdens de vergadering van 22 januari blijkt dat dit aspect de commissie niet regardeert. De statutaire opdracht van de commissie maakt dit ook duidelijk.

Toch is het de bewoners van de vesting er veel aan gelegen dat de commissie kennis neemt - desnoods *off the record* - van de sociale functie van de gymzaal. Dat de verschillende sportclubjes, bestaande uit volwassenen, naar een nieuwe ruimte (De Kubus in het naburige Oudheusden) hebben moeten uitwijken zullen de volwassenen waaruit deze sportverenigingen bestaan misschien wel betreuren, maar het sluiten van de gymzaal maakt hen het sporten niet onmogelijk.

Anders is het gesteld met de leerlingen van de Johannes Paulus school, die sinds september - dus nagenoeg vanaf het begin van het nieuwe schooljaar - slechts enkele malen of zelfs helemaal niet meer gesport hebben. Dit omdat het lopen naar de Kubus te lang duurt (20 min. heen, 20 min. terug), met slecht weer nagenoeg ondoenlijk en per fiets te gevaarlijk is. De vraag van schoolleiding en de verzamelde ouders om middelen voor transport is door de gemeente afgewezen. Het vervoer met particuliere auto's van ouders is een enkele keer uitgetoetst, maar bleek op onoplosbare logistieke problemen te stuiten.

Het geschetste probleem is onmiskenbaar en een oplossing is voorlopig niet in zicht, hetgeen betekent dat de kinderen voor onafzienbare tijd GEEN gymles zullen hebben. Onacceptabel, zeker nu alle opvoedkundige en medische instanties - ook van rijkswege - de noodzaak van lichaamsbeweging voor jonge kinderen met toenemende klem bepleiten.

Des te onverkwikkelijker is het dan ook dat reeds nu, nog vóór er een sloopvergunning is verleend, de wc-potten en de verwarmingsketel verwijderd zijn als ook de gymtoestellen, zaken die toch als 'spijkervast' moeten worden aangemerkt. Wij vragen ons af of de gemeente hierin niet de kans schoon zag om voortijdig (en dus zéér voorbarig) het gebouw aan haar gebruiksfunctie te onttrekken.

Duidelijk is in ieder geval dat thans niemand, óók de schooljeugd niet, er nog gebruik van kan maken. Met als triest gevolg dat de leerlingen géén gymles hebben, terwijl de gymzaal er nog wél staat...

Ad. 2

Toehoorders van de vergadering van de CRK d.d. 22.01.2015 moesten verbijsterd vaststellen dat er geen enkele aandacht was voor de gymzaal *an sich*. Het is evident dat de CRK - als samenvoeging van 'monumentencommissie' en 'commissie voor ruimtelijke kwaliteit' - in eerste instantie het gebouw artistiek en (cultuur)historisch dient te kwalificeren.

Toch kwamen tijdens de vergadering aard en type van het gebouw, het jaar waarin het is gebouwd, de naam van de architect, noch de rol die het speelde in de wederopbouw van Heusden ter sprake. Geen woord over het feit dat het gebouw ontworpen is in de late jaren vijftig, gebouwd in 1960, door een Heusdense architect en op grond van dit alles absoluut behoort tot de zogeheten *wederopbouwarchitectuur* - uitgerekend de architectuur die door de Rijksdienst voor cultureel erfgoed, het Cuypersgenootschap en Erfgoedvereniging Heemschut als speerpunt van monumentenzorg is uitgeroepen (zie hiervoor de nota's van deze instituten en bijgevoegde brieven van vertegenwoordigers daarvan).

Het college van B & W blijkt hier geen enkele aandacht voor te hebben getuige het voorstel aan de gemeenteraad (juli 2014; zie bijlage) in te stemmen met een *sloophmelding* (!). Het voorstel maakt duidelijk dat het college gemeend moet hebben te kunnen volstaan met een sloophmelding-als-een-voldongen-feit, en zich aan alle reguliere protocollen dienaangaande te kunnen onttrekken. Aldus kunnen we niet veel anders dan concluderen dat het college zichzelf boven de wet stelt, dan wel het besluit tot slopen opvat als een 'maatregel van bestuur', waarmee de democratie die onze overheid in alles dient te representeren met voeten wordt getreden.

Ook in genoemd voorstel zwijgt het college in alle talen over de kwaliteiten van de betreffende pand en gaat zij volledig voorbij aan de bescherming die juist naoorlogs erfgoed toekomt. Daarvoor in de plaats hanteert men financieel-economische begrippen, termen als 'incourante panden' en liefdeloze frasen als: 'Na sloop kunnen de betreffende percelen aan de kavelwinkel worden aangeboden zodat alsnog een gedegen opbrengst kan worden gerealiseerd en een bijdrage aan de taakstelling kan worden geleverd.' (AVG strategie panden 2013, p. 3 e.v., zie bijlage)

Vervolgens is de gemeenteraad - eveneens volledig voorbijgaande aan de eventuele behoudswaarde van de gymzaal - met de 'sloophmelding' voetstoots akkoord gegaan.

De handelswijze getuigt van een ernstige nonchalance jegens erfgoed: des te kwalijker waar het een gemeente betreft die in haar *Erfgoednota* (2012) uitdrukkelijk zegt aandacht te hebben voor *naoorlogs* erfgoed (zie ook verderop).

Het feit dat zowel Rijksdienst, Cuypersgenootschap als Erfgoedvereniging Heemschut het belang van de wederopbouw-architectuur zo benadrukken komt voort uit het feit dat al veel te veel van de architectuur uit de jaren vijftig en vroege jaren zestig verdwenen is. Een en ander heeft alles te maken met de *receptie* van deze architectuur in de

jaren tachtig en daarna: ze werd als weinig 'bekoorlijk' (of simpelweg als *lelijk*) aangemerkt. Inmiddels is ons historische besef bijgesteld en onze appreciatie volledig gewijzigd. Het verschuiven van inzicht en waardering (Prof. Kwant heeft hier gezaghebbende studie naar gedaan) heeft er dan ook toe geleid dat we de laatste jaren tot onze grote schrik vaststellen dat er betreurenswaardig veel van deze architectuur gesloopt is - reden ook waarom de Rijksdienst tweehonderd naoorlogse objecten op de lijst van Rijksmonumenten heeft geplaatst (2007 en 2013).

Hierover meldt Jon van Rooijen (Rijksdienst), dd. 26.01.2015:

Naar ik heb begrepen gaat het in dit geval om een object uit de wederopbouwperiode. Met de aanwijzing van ca. 200 Wederopbouwmonumenten heeft het Rijk de toon aangegeven wat op rijksniveau in cultuur-historische opzicht van belang is.

In de publicatie Monumenten van de Wederopbouw, Nederland 1940-1965 kunt u daar meer over lezen. De selectie en aanwijzing van die monumenten heeft ook als doel om aan regionale en lokale overheden, instellingen en personen richting te geven welke objecten buiten die aanwijzing mogelijk ook van belang zijn en een respectvolle omgang verdienen. Het Rijk hoopt erop dat de gemeente die boodschap oppakken.

Een vertegenwoordiger van het Cuypersgenootschap, Norman Vervat, berichtte ons d.d. 11.01.2015:

Probleem is dat de gemeente Heusden al jaren weigert om maar iets te doen voor het naoorlogse erfgoed. Wij hebben verschillende malen gewezen op het belang van het naoorlogse erfgoed in de gemeente en de noodzaak van bescherming van de meest kenmerkende voorbeelden. Tot op heden doet men dat niet en komt het ene na het andere gebouw in de gevarenzone.

Hoewel de gemeente in haar Erfgoednota zegt te ijveren voor het behoud van naoorlogs erfgoed (zie: *Achtergrond document Erfgoednota gemeente Heusden Eenheid in Verscheidenheid*, p. 33) blijkt in de praktijk dus het tegendeel.

Erfgoedvereniging Heemschut, die eenzelfde mening is toegedaan, heeft toegezegd zich uit te spreken over de sloop van de gymzaal - zodra deze notitie ons bereikt, zal deze aan u doorgestuurd worden.

In gesprekken met monumentenambtenaren in andere steden (Zaltbommel en Deventer) werd ons te verstaan gegeven dat het in hun gemeente ondenkbaar zou zijn dat een gebouw als de Heusdense gymzaal voor sloop zou worden voorgedragen. Daarvoor zouden de betreffende colleges te veel *inzicht en gevoel* [sic] hebben. Verder was men van mening dat de [hun] monumentencommissies, overtuigd van de noodzakelijke bescherming van *naoorlogs* erfgoed, ogenblikkelijk de grootste bezwaren tegen sloop zouden hebben.

Dat de stad na de verschrikkelijke oorlogshandelingen die veel van de vesting verwoestten de stad eind jaren veertig met zoveel veerkracht weer is opgebouwd (zie kaarten waarop de oorlogsschade is aangegeven) verdient méér en álle respect – niet alleen op grond van het verlies in materiële zin, maar vooral op het verlies van de menselijke slachtoffers. Zo verdienen alle naoorlogse gebouwen in de vesting gepast respect: niet alleen stadhuis en Catharina kerk, maar ook de gymzaal.

Bepalend daarin is ook het feit dat Huub Baaijens (1908-1990), de architect van de gymzaal, een Heusdenaar was, dat hij school ging bij Nico van der Laan, architect van het stadhuis en Catharina kerk en broer en compagnon van Dom Hans van der Laan, grondlegger van de *Bossche School*.

Experts (onder wie Arnoud Geux, voorzitter van de Jan de Jong Stichting) rekenen Baaijens' gymzaal dan ook tot de Bossche School, zoals dat ook geldt voor diens Lambertuskerk in Hedikhuizen (1963) en de uitbreiding van Abdij Mariënkroon (1960) die hij realiseerde in samenwerking met architectenbureau Van der Laan, Hansen en Van Hal. (zie: Bart Be aard, *De Bossche school in Heusden*, uitgave van Heemkundekring Onsenoort, 2012)

Ad 3.

De wettelijke bepalingen aangaande sloop in een beschermd stadgezicht zijn neergelegd in de WABO, te weten artikel 2.1, 2.2, 2.16 en 3.4

De artikelen 2.1 en 2.2.1 stelt dat het verboden is een gebouw in een beschermd stadsgesicht te slopen zonder omgevingsvergunning.

Artikel 2.16 stelt dat de commissie in kennis moet worden gesteld van een welomschreven plan voor de nieuwe invulling van het perceel. De tekst hanteert het woord 'aannemelijk', een arbitrair begrip, maar ik neem aan dat minstens verwacht kan worden dat er een plan, doel, ontwerp e.d. van hetgeen nieuw gebouwd wordt aan de commissie zouden moeten worden voorgelegd.

Het 'plan' dat de gemeente indiende, een groenstrookje, kan niet worden aangemerkt als een '*ander bouwwerk*'. Het plan moet blijkens artikel 3.4.1 zelfs gedragen worden door een omgevingsvergunning: *de beslissing [wordt] aan[ge]houden, indien voor een bouwwerk dat zal worden gebouwd in plaats van het te slopen bouwwerk, een omgevingsvergunning is aangevraagd, maar op die aanvraag nog niet is beslist.*

En in artikel 3.4.2 staat dat *de aanhouding [duurt] totdat onherroepelijk op de aanvraag om de omgevingsvergunning is beslist.*

Het plan voor het vervangende bouwwerk dient derhalve te zijn getoetst aan het beschermende bestemmingsplan en de welstandsnota.

De vergadering van de CRK bepaalde d.d. 22.01.2015 dat de aanvraag van een sloopvergunning voor de gymzaal werd aangehouden. Reden daarvoor was het feit dat één van de leden tegenstemde en de voorzitter zich nog wenste te verdiepen in de vooroorlogse situatie ter plekke, althans in die van vóór de bouw van de gymzaal.

Bestudering van oude kadasterkaarten, foto's en kaarten waarop door Nico van der Laan de oorlogsschade is aangegeven wijst uit dat het gehele gebied waar thans gymzaal en Mavo-school staan eind '44 door Duits vuur is vernietigd. De bebouwing aan de nabije noordoostzijde van de Herptse straat lag in puin - samen de woning van molenaar Van Hooff, die op de plaats van de gymzaal (of deels daarvan) heeft gestaan. Ook de bakstenen molen was tegelijk met het stadhuis en de twee kerken, waarvan de katholieke aan de Herptse straat was gelegen - door de Duitsers opgeblazen. De naoorlogse heropbouw in dit hele gebied heeft plaats gevonden in het kader van de oorlogsschaderegelingen van het Rijk.

Uit kaarten en historische documenten blijkt dat (het water van) de Demer in vroeger tijd niet doorliep tot in de Wiel, zoals nu, maar ter hoogte van de Schramstraat ophield en een stinksloot was geworden. Omdat de Demer een stinksloot was geworden werd deze na de oorlog - om doorstroming te bewerkstelligen - doorgetrokken tot aan de Herptse straat en via een ondergronds buizenstelsel in verbinding gebracht met de Wiel. Verder werd op het eind van de open Demer een ('eenzijdig') bruggetje gebouwd. Nadere informatie vindt u op bijgesloten foto en op de door Nico van der Laan gemaakte oorlogsschade-kaart. Zeer gedetailleerde informatie geeft de wetenschappelijke studie: *The changing image of the city. A study of the transformation of the township [-]. A case study: Heusden* van Patricia Alkhoven (dissertatie, 1993).

Nog een laatste punt: ons is duidelijk is dat de gemeente het gehele areaal van gymzaal en Mavo-school vrij wil maken om de gronden aan te bieden aan een ontwikkelaar. Het Creatief Centrum en de vijf kunstenaars die gebruik maken van deze school is zulks door wethouder Van Engeland eind 2014 helder te verstaan gegeven. De wethouder beweert de zelfs dat er reeds een belangstellende ontwikkelaar had gemeld.

Met vriendelijke groeten,

Jan Beekmans
Ad de Visser

Bijlagen:

1. AVG strategie panden 2013
2. Notitie Norman Vervat (Cuypersgenootschap), 11.01.2015
3. Notitie Jon van Rooijen (Rijksdienst), 26.01.2015
4. Foto vooroorlogse situatie Demer/Herptse straat en kaart oorlogsschade

cc:

- De Commissie voor Ruimtelijke Kwaliteit
- Raadsleden

Bijlage 1

AVG STRATEGIE PANDEN 2013

p. 3 e.v.

[...]

Als de hurende partij geen interesse heeft in aankoop of hiervoor over onvoldoende financiële middelen beschikt, wordt tot openbare verkoop overgegaan.

Verantwoordelijkheid gemeentelijke gebouwen blijft bestaan

Ondanks dat begin dit jaar is gestart met de uitvoering van de taakstelling, is een overgroot deel van de te privatiseren gebouwen nog steeds in eigendom bij de gemeente. De gemeente draagt dus ook nog steeds zorg en verantwoordelijkheid voor de veiligheid van deze panden. Echter omdat de panden op de nominatie staan om te privatiseren, is het onderhoudsbudget hiervoor in een aantal gevallen nihil. Het gevolg is dat noodzakelijk onderhoud niet wordt uitgevoerd of in 'uiterst noodzakelijke' situaties wordt uitgevoerd zonder te beschikken over een onderhoudsbudget. Kortom, de beheerskosten lopen ver voor de opbrengsten uit, hetgeen in financieel opzicht onacceptabel is. Verder kunnen we ons afvragen in hoeverre de veiligheid van deze panden voldoende gegarandeerd is als we ons realiseren dat enkel het 'uiterst noodzakelijke' onderhoud wordt uitgevoerd? Zo lang het goed gaat, blijft de term 'uiterst noodzakelijk' in de huidige situatie een rekbaar begrip. Uiteraard wil niemand het op zijn of haar geweten hebben als dit rekbare begrip concreet is geworden omdat er net te weinig onderhoud is uitgevoerd. Aanvullende maatregelen zijn in een aantal acute gevallen absoluut noodzakelijk om de totale beheerskosten in toom te kunnen houden en de veiligheid te kunnen garanderen. Voor de onderstaande incurante panden ontbreken de onderhoudsbudgetten, zijn de beheerskosten hoger dan de te verwachten opbrengsten in de huidige staat dan wel is niet in privatisering voorzien. Daarom worden voor deze panden aanvullende maatregelen in de vorm van sloop voorgesteld:

[...]
- Herptsestraat 4 in Heusden;
[...]

Na sloop kunnen de betreffende percelen aan de kavelwinkel worden aangeboden zodat alsnog een gedegen opbrengst kan worden gerealiseerd en een bijdrage aan de taakstelling kan worden geleverd.

Afweging

Inmiddels is een aantal gemeentelijke panden verkocht of staat nog in de verkoop. Om verder te kunnen voldoen aan de taakstelling, wordt een aanvullende strategie voorgesteld waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen courante en incurante panden. Rekening houdend met deze strategieën, wordt voorgesteld om een aantal panden aan de hurende partij aan te bieden. Tot slot ontbreekt voor een aantal incurante panden het onderhoudsbudget, zijn de beheerskosten hoger dan de te verwachten opbrengsten in de huidige staat dan wel is niet in privatisering voorzien. Verder genereert de uitgifte van de grond na sloop naar verwachting een gedegen opbrengst die een bijdrage kan leveren aan de realisatie van de taakstelling. Voor deze panden worden aanvullende maatregelen in de vorm van sloop voorgesteld.

Inzet van Middelen

De netto-verkoopopbrengsten (verkoopprijs minus eventuele boekwaarde) van de verkochte panden komen ten gunste van de taakstelling verkoop gemeentelijk eigendommen. Bij de aanvullende strategie inzake incurante panden waarbij tot sloop wordt overgegaan, gaan de kosten die hiervoor gemaakt moeten worden voor de baten uit. Net als bij de verkoop van courante panden en grond, zal het netto-effect verantwoord worden op de taakstelling verkoop gemeentelijke eigendommen. Dit betekent dat de sloopkosten en eventuele bijkomende kosten in mindering worden gebracht op de opbrengst van de kavelverkoop en het netto-effect wordt opgenomen op de taakstelling.

Voorgenomen besluit

Wij stellen u voor bijgaand besluit vast te stellen.

Bijlage 2

11 januari 2015

van: Norman Vervat (Cuijpersgenootschap)

Beste Jan,

De gymzaal ziet er interessant uit. Misschien is het gebouw niet monumentwaardig, maar het lijkt mij wel degelijk behoudenswaardig. Probleem is dat de gemeente Heusden al jaren weigert om maar iets te doen voor het naoorlogse erfgoed. Wij hebben verschillende malen gewezen op het belang van het naoorlogse erfgoed in de gemeente en de noodzaak van bescherming van de meest kenmerkende voorbeelden. Tot op heden doet men dat niet en komt het ene na het andere gebouw in de gevarenzone. Dit zou moeten veranderen om gebouwen als deze te behouden.

Heeft u goede contacten binnen de gemeenteraad? Dat lijkt mij de handigste weg om deze problematiek en het behoud van de gymzaal te agenderen. Via welstand zie ik minder kansen. Welke mensen zijn inmiddels betrokken bij de oproep tot behoud?

Vriendelijke groet,

Norman

[<vervat2000@yahoo.com>](mailto:vervat2000@yahoo.com)

Bijlage 3

26 januari 2015

Jon van Rooijen (Rijksdienst)

Geachte heer Beekmans,

Naar aanleiding van uw vraag kan ik u het volgende mededelen en adviseren. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft geen directe betrokkenheid aangaande sloop binnen het beschermde stadsgezicht anders dan in het geval van rijksmonumenten. Een van rijkswege beschermd stadsgezicht wordt **beschermd via het bestemmingsplan**. De uitvoering daarvan valt onder de bevoegdheid van het gemeentebestuur. Sloop in beschermde gezichten kan in het bestemmingsplan geregeld zijn, maar valt ook onder de **sloopregels opgenomen in de Wabo**.

Het is dus uitsluitend aan het gemeentebestuur om daar een besluit in te nemen. De Rijksdienst heeft daar geen specifieke (advies)rol in. De Rijksdienst gaat er van uit en vertrouwd erop dat de gemeente een weloverwogen afweging tussen de verschillende belangen maakt. Uw zienswijze kan daarin bijdragen.

Naar ik heb begrepen gaat het in dit geval om een object uit de wederopbouwperiode. Met de aanwijzing van ca. 200 Wederopbouwmonumenten heeft het Rijk de toon aangegeven **wat op rijksniveau in cultuur-historische opzicht van belang is**. In de publicatie Monumenten van de Wederopbouw, Nederland 1940-1965 kunt u daar meer over lezen. De selectie en aanwijzing van die monumenten heeft ook als doel om **aan regionale en lokale overheden, instellingen en personen richting te geven welke objecten buiten die aanwijzing mogelijk ook van belang zijn en een respectvolle omgang verdienen**. Het Rijk hoopt erop dat de gemeente die boodschap **oppakken**.

Voor het onderhavige object in Heusden geldt ook dat dit pand deel uit maakt van een plan tot herstel van **oorlogsschade** zoals dat ook in plaatsen als Middelburg, Oostburg, Rheden, Alblasterdam, Bleskensgraaf en vele andere plaatsen is gebeurd. Wellicht dat een waardering vanuit dat perspectief en als onderdeel van een niet onbelangrijke gebeurtenis in de geschiedenis van Heusden, aanleiding kan geven het besluit tot sloop van het door u aangehaalde object nog eens goed te overwegen.

De Rijksdienst is terughoudend om zich in bevoegdheden van lokale en regionale overheden te mengen als zij daar geen specifieke rol in heeft.

Wellicht kunt u bovenstaande reactie als handreiking gebruiken in het overleg met de gemeente over het maken van een weloverwogen keuze aangaande het wel of niet slopen van dit monument. Zowel aangaande de gevolgen voor het beschermde gezicht als waar het zijn intrinsieke waarde betreft.

Een cc van deze mail heb ik ook naar de heer van Tuijl, monumentenambtenaar van de gemeente Heusden gezonden.

Met vriendelijke groet,

Jon van Rooijen.

dhr. ing. J.P. (Jon) van Rooijen
Adviseur Erfgoed en Ruimte (stedenbouw)
Coördinator Cursusprogramma Erfgoed in de Praktijk

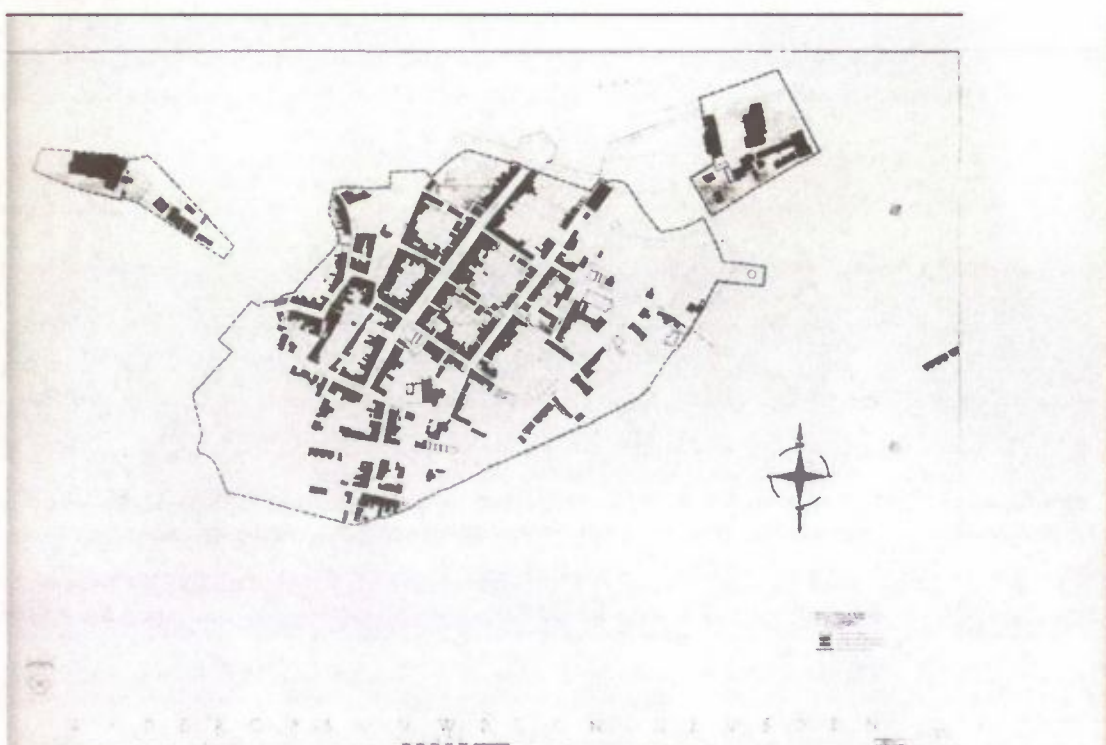
.....
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort | kamernummer 3.50
Postbus 1600 | 3800 BP | Amersfoort

.....
T 033 421 74 72
M 06 15 87 93 90
F 033 421 77 99
j.van.rooijen@cultureelerfgoed.nl

Bijlage 4

Vooroorlogse situatie Demer, kijkend richting de Herptse straat

Oorlogsschade-kaart (1947)